

כ"ט תשרי, תשע"ה, 23.10.2014

גיליון מס' 430

פרשת נח

דור המבול, דור הפלגה – ומה שביניהם

מאת גדעון ישראלי, קיבוץ עין הצי"ב

מוקדש להחלטתו המהירה והשלמה של אלי סומר, שנהג לכתוב מידי שנה את דברי התורה לפרשת נח.

כל האומר פרשת נח נזכר מיד כמובן, במבול. ישנה נטייה להתעלם מן העובדה שהפרשה מורכבת משני חלקים שונים, ורק חלקה הראשון הוא פרשת המבול; חלקה השני של הפרשה עוסק בעולם שלאחר המבול, והוא-הוא עולמו-אנו. מעניין הוא שקו-ההפרדה בין שני עולמות אלה עובר ממש באמצעיתה של הפרשה: 77 פסוקיה הראשונים עוסקים כאמור, בפרשת המבול, ו-76 הפסוקים הבאים לאחר הפסוק **"זאת אות הברית"** (בראשית ט, יב) – הם עולמו-אנו. מכאן ניתן לומר כי הברית האמורה בפסוק האמצעי היא ההבטחה לקיומו של העולם על טבעו, כמות-שהוא, מה שלא היה בעולם הקודם, שטבעו עשוי היה להשתנות ע"י המבול. מכאן ואילך עולם כמנהגו נוהג, "זרע וקציר וקר וחם קיץ וחרף ויום ולילה לא ישבתו", וזהו העולם שבו אנו חיים.

בראייה ראשונית, אם נדרש להעריך את התנהגותם של בני האדם בשני עולמות אלה, דומה שאין ביניהם הבדל – על האדם שקדם למבול נאמר **"וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום"** (שם ו,ה), ועל האדם שלאחר המבול – **"כי יצר לב האדם רע מנעריו"** (שם ח,כא). המציאות הארצית כולה לפני המבול היא בגדר **"ותשחת הארץ... ותמלא הארץ חמס"** (שם ו,יא), והעולם שלאחר המבול מתחיל בפרשת שיכרות וזימה, וממשיך בדור הפלגה. בעיון שטחי בכתוב יראה ששוב מדובר בחטא של האנושות ובעונש שבא עליו, אבל אם נעיין יפה בדבר נראה שאין דמיון בין דור המבול לדור הפלגה.

על דור המבול נאמר בפירוש **"כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ"** (שם ו,יב) – והמבול בא עליו כעונש. על דור הפלגה הכתוב מספר שנתכוונו להקים עיר ומגדל ולהתרכז מסביב למבנה הזה, ואין כאן גינוי מפורש של המעשה, אלא שבעקבותיו נגזרו עליהם בלבול הלשון ופיזורם על פני כל הארץ. בסקירה שטחית נדמה שהגזרה באה כעונש, אבל דבר זה לא נאמר בפירוש. דומני, שגזירה זו לא היתה ענישה אלא דווקא **תיקון גדול** לטובת האנושות. עיקר משמעותה של פרשת מגדל בבל אינה בניסיון להקים את המגדל. הדגש הוא על מה שנאמר לפני הקמתו: שהייתה **"כל הארץ"** – כלומר, כל האנושות המיוחדת שלאחר המבול – **"שפה אחת ודברים אחדים"** (בראשית יא,א). לאחר כשלון הבניה קמו לשונות שונות וממילא, גם דברים נוספים שונים בין בני האדם. דומני, שיסוד המשגה, או החטא, של דור הפלגה איננו בבניית העיר והמגדל, אלא במגמה לקיים באמצעים מלאכותיים אלה את המצב של **שפה אחת ודברים אחדים** – של ריכוזיות, שבסגנון המודרני אנו קוראים לו טוטאליטאריות. **שפה אחת ודברים אחדים** – בתודעתם של רבים ותמימים בימינו מצטיירת כאידאליזם האנושות כולה כגוש אחד, בלי דיפרנציאציה, וממילא בלי קונפליקטים. אבל המבין יבין שאין דבר איום מקונפורמיזם מלאכותי זה: עיר ומגדל כסמל לריכוז האנושות כולה מסביב לדבר אחד – ללא חילוקי-דעות וללא מאבק על תפיסות שונות ועל ערכים שונים. אין להעלות על הדעת עריצות גדולה מזו, אין להעלות על הדעת עקרות רעיונית וערכית יותר מכך – מהרצון שלא תהיינה חריגות ולא תהיינה סטיות מן המקובל והמוסכם, המקוים באמצעים המלאכותיים של עיר ומגדל.

(מתוך "הערות לפרשת השבוע", פרופ' לייבוביץ).

ישנם הבדלים רבים בין שני דורות אלו, אך הבדל יסודי אחד בולט מאוד במקרא. בדור המבול נאמר "ותשחת הארץ לפני האלהים ותמלא הארץ חמס" (בראשית ו,יא): הם גזלו זה מזה, חטפו זה את נשותיו של זה - הם חשבו רק על ההווה, כל מחשבתם הייתה נתונה למילוי תאוותיהם ויצריהם. לא הייתה להם אחדות מינימאלית, לא היה להם כל חזון לעתיד, כל אדם חשב רק על עצמו ועל הנאותיו הרגעיות. לשיאם הגיעו הדברים בפסוק י"ב - "כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ": "אפילו בהמה חיה ועוף נזקקים לשאינן מינן" (רש"י במקום). בדור זה היתה סטייה מהמצב הנורמאלי בטבע, עיוות חברתי וכלכלי וחציית כל הגבולות.

בדור הפלגה המצב היה שונה. "הבה נבנה לנו עיר ומגדל וראשו בשמים, ונעשה לנו שם, פן נפוצ על פני כל הארץ" (בראשית יא,ד) - דור הפלגה חי בעידן הקידמה והטכנולוגיה, בעידן שעמד בסימן עליונותו של האדם בעולם. הם התייחסו לדת כאל דבר פרימיטיבי, המתאים לדורות קדמונים ונחשלים, ורצו לנצל את הטכנולוגיה שפיתחו להשתלט על העולם. היה להם חזון לעתיד, הם הסתכלו קדימה, ולא היה דבר בלתי-אפשרי בעיניהם. מובן שחזון כזה יכול להתממש רק מתוך אחדות ומתוך שיתוף פעולה. אנשים בודדים אינם יכולים לבנות מגדל. כדי שתכנון כזה יצא לפועל יש צורך בשיתוף פעולה מצד אנשים רבים העוסקים במקצועות שונים. מכאן שלא עיוות חברתי ומילוי תאוות עכשוויות היו בדור זה, כי אם אחדות מושלמת ונכונות לעבודה קשה, המכוונת להתפתחות ולהגשמת תכניות רחבות אופקים.

המקרא משאיר בידינו את ההחלטה ואת הדיון על משמעותו של "פער הדורות" בין דור המבול לדור הפלגה, ואת זכות הבחירה היכן למקם את עצמנו.

גדעון ישראלי בן וחבר קיבוץ עין הנצי"ב. נשוי לשרה, אב ל 4, סב ל 8 נכדים.
פרויקטור של שכונת "שלפים" - הגבנית בין שלוחות לרשפים, פרויקטור של חיזוק
ההתיישבות על הגלבוע, ו"מקדם התיישבות" בעמק המעיינות.

אפשר לקבל את דף פרשת השבוע של הקיבוץ הדתי בדואר אלקטרוני או לראות אותו באינטרנט באתר של תנועת הקיבוץ הדתי בכתובת: www.kdati.org.il/parashat/hashavua.htm
כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il
ולרשום subscribe בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בשורת הנושא.
תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il
אתר האינטרנט של הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il